

مقایسه میزان اهمیت ملاک‌های رایج انتخاب کتاب کودک برای والدین و کودکان در شهر مشهد

محسن نوکاریزی (نویسنده مسئول)

دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد
mnowkarizi@um.ac.ir

مجید ضیغمی

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، مسئول اداره امور عمومی اداره کل کتابخانه‌های خراسان رضوی
majidzeyghami@gmail.com
تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۱۲/۵؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۲/۱۸

چکیده

هدف: هدف پژوهش، مقایسه اهمیت ملاک‌های رایج انتخاب کتاب کودک برای والدین و کودکان است. **روش:** این پژوهش به روش ارزیابانه انجام گرفت. جامعه شامل دو گروه فرعی بود: نخست جامعه کودکان سنین ۷ تا ۱۲ سال شهر مشهد و عضو کتابخانه عمومی یا کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و جامعه دوم شامل والدین آنها بود. از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده شد. ابزار گردآوری اطلاعات دو پرسشنامه بود. **یافته‌ها:** نتایج، مناسب‌ترین ملاک‌های والدین، کودکان و ملاک‌های رایج، همچنین اهمیت مؤلفه‌های فرعی هر کدام از آنها را مشخص کرد. والدین و کودکان هر کدام ۹ مؤلفه را به‌عنوان مؤلفه‌های پیشنهادی خود معرفی کردند. بیشترین همخوانی بین نظرات کودکان با ملاک‌های رایج شورای کتاب کودک، در ملاک کیفیت زبان و شیوه نگارش و بیشترین همخوانی بین نظرات والدین با ملاک‌های رایج شورای کتاب کودک، در ملاک کیفیت تصویر بود. کمترین همخوانی نظرات والدین و کودکان با ملاک‌های شورای کتاب کودک در کیفیت ارائه بود. اولویت‌بندی ملاک‌های اصلی انتخاب کتاب، کودکان همانند والدین، کیفیت محتوا را اولویت اول، و کیفیت ارائه را اولویت آخر خود انتخاب کردند. همچنین، در انتخاب کتاب کودک تفاوت معناداری بین وزن ملاک‌های والدین و کودکان وجود داشت. با این حال، بین وزن ملاک‌های کودکان دختر و پسر، و نیز بین وزن ملاک‌های پدرها و مادرها تفاوت معناداری وجود نداشت. **اصالت/ارزش:** اهمیت این پژوهش در آشکار کردن مناسب‌ترین ملاک‌های کودکان و والدین در انتخاب کتاب کودک است. چرا که ممکن است اساس تصمیم‌گیری والدین و کودکان برای انتخاب کتاب کودک، ملاک‌های آنها باشد.

کلیدواژه‌ها: انتخاب کتاب، کتاب کودک، کتابخانه عمومی، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

Research on Information Science and Public Libraries
The Quarterly Journal of Iran Public Libraries Foundation
Vol. 19, No.3, Successive No.74 Fall 2013
Pp. 343-361
Indexed in SID, ISC & MagIran

تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی
فصلنامه علمی-پژوهشی
دوره ۱۹، شماره ۳، پیاپی ۷۴، پاییز ۱۳۹۲
ص ۳۴۳-۳۶۱
نماینده شده در SID, ISC و MagIran

مقدمه

امروزه در جامعه‌ای زندگی می‌کنیم که به اشکال مختلف مورد حمله رسانه‌ها قرار دارد. کودکان تحت تأثیر تلویزیون و دیگر رسانه‌های تصویری، در دنیایی به دور از دنیای مطلوب که به هیچ وجه ساده و پاک نیست، زندگی می‌کنند (اسلوان^۱، ۱۳۸۴). بازی‌های رایانه‌ای، تلویزیون و مانند آن روزبه‌روز ساعات بیشتری از وقت کودکان را به خود اختصاص می‌دهند، ساعتی که با مطالعه کتاب‌های مفید ممکن است اثرات مثبتی بر شخصیت کودکان داشته باشد. بنابراین همان‌گونه که کتاب خوب می‌تواند نقش مثبت و سازنده‌ای در طول این دوره، در شخصیت کودک داشته باشد، انتخاب کتاب نامناسب ممکن است تأثیرات سوئی در این خصوص بگذارد. همچنین اغلب به دلیل عدم آگاهی در انتخاب کتاب مناسب، بارها با این مشکل مواجه شده‌ایم که کودک پس از مطالعه چند صفحه از یک کتاب، آن را با بی‌ رغبتی کنار می‌گذارد و ممکن است همین تجربه‌های ناموفق در امر مطالعه اشتیاق وی را از بین ببرد و انگیزه مطالعه را در او کم‌رنگ و خاموش کند (کاربخش راوری، ۱۳۷۸).

انتخاب کتاب مناسب از بین حجم انبوه کتاب‌های منتشر شده کار دشواری است و نیاز به دقت فراوان دارد؛ چرا که کتاب کودک، آن‌گونه که فزل‌ایاغ (۱۳۸۳) می‌گوید، پدیده‌ای است که از روی جلد تا آخرین صفحه و پشت جلد آن، در مجموع یک کتاب را تشکیل می‌دهد و تک‌تک عناصر تشکیل‌دهنده آن در جذب خواننده مؤثر است و در هنگام انتخاب کتاب باید به آنها توجه کرد.

برای انتخاب کتاب مناسب کودک، شورای کتاب کودک (۱۳۷۳) ملاک‌هایی را معرفی کرده است که از آنها باید به‌عنوان ملاک‌های رایج در انتخاب کتاب کودک نام برد. استخراج این ملاک‌های حاصل دو کارگاهی است که در شهریور سال‌های ۱۳۶۲ و ۱۳۶۳ برگزار شد. در نتیجه، آن شورا بر پایه ملاک‌های کلی، ملاک‌های ارزشیابی انواع کتاب‌های کودکان و نوجوانان را به تفکیک و به تفصیل ارائه کرد. شورا اعتقاد داشت که باید کار انتخاب کتاب را از پنج دیدگاه مورد ارزیابی قرار داد که عبارت‌اند از: (۱) محتوا، (۲) ساخت و پرداخت، (۳) زبان و شیوه نگارش، (۴) تصاویر، (۵) نحوه ارائه (مشخصات ظاهری). برای رعایت کیفیت مطلوب، شورا برای هر کدام مؤلفه‌هایی فرعی در نظر گرفت.

1. Sloan

با استفاده از این ملاک‌ها، می‌توان کتاب‌های مناسبی برای کودکان انتخاب کرد. اما مشخص نیست این ملاک‌ها تا چه حد برای والدین و کودکان اهمیت دارد؟ کدام ملاک یا کدام مؤلفه فرعی از ملاک‌های رایج شورای کتاب کودک اهمیت بیشتری برای آنها دارد؟ والدین و کودکان چه ملاک‌هایی دارند که در مجموعه ملاک‌های شورای کتاب کودک گنجانده نشده است؟ در واقع، والدین چه کتابی را برای مطالعه کودکان خویش مناسب و خوب تشخیص می‌دهند؟ کودکان چه نوع کتاب‌هایی را مناسب مطالعه می‌دانند؟ تا چه حد بین نظرات والدین و کودکان با ملاک‌های رایج شورای کتاب کودک در ارتباط با کتاب خوب، همخوانی وجود دارد؟ هدف این پژوهش، یافتن پاسخ برای سؤالاتی از این قبیل است.

هدف اصلی این پژوهش مقایسه میزان اهمیت ملاک‌های رایج انتخاب کتاب کودک برای والدین و کودکان است. در این راستا اهداف فرعی دیگری به شرح زیر مورد توجه است: تهیه مناسب‌ترین ملاک‌های رایج در انتخاب کتاب کودک، شناسایی مناسب‌ترین ملاک‌های والدین در انتخاب کتاب کودک، شناسایی مناسب‌ترین ملاک‌های کودکان در انتخاب کتاب، شناسایی تأثیر جنسیت با وزن ملاک‌های کودکان در انتخاب کتاب کودک و شناسایی تأثیر جنسیت با وزن ملاک‌های والدین در انتخاب کتاب کودک. توجه به این اهداف، پرسش‌ها و فرضیه‌های زیر مطرح شده است:

پرسش‌های اساسی

۱. مناسب‌ترین ملاک‌های کودکان برای انتخاب کتاب کودک چیست؟
۲. مناسب‌ترین ملاک‌های والدین برای انتخاب کتاب کودک چیست؟
۳. مناسب‌ترین ملاک‌های رایج در انتخاب کتاب کودک چیست؟
۴. تا چه حد بین نظرات کودکان و ملاک‌های رایجی که توسط شورای کتاب کودک برای انتخاب کتاب معرفی شده همخوانی وجود دارد؟
۵. تا چه حد بین نظرات والدین و ملاک‌های رایجی که توسط شورای کتاب کودک برای انتخاب کتاب معرفی شده همخوانی وجود دارد؟
۶. از نظر کودکان، اولویت ملاک‌های انتخاب کتاب کودک به چه صورت است؟
۷. از نظر والدین، اولویت ملاک‌های انتخاب کتاب کودک به چه صورت است؟

فرضیه‌ها

۱. بین وزن داده شده به ملاک‌های انتخاب کتاب از سوی والدین و کودکان، تفاوت معناداری وجود دارد.
۲. بین وزن ملاک‌هایی که کودکان دختر و پسر در انتخاب کتاب در نظر می‌گیرند، تفاوت معناداری وجود دارد.
۳. بین وزن ملاک‌هایی که پدرها و مادرها در انتخاب کتاب کودک در نظر می‌گیرند، تفاوت معناداری وجود دارد.

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش ارزیابانه است. این پژوهش شامل دو جامعه فرعی بود. نخست جامعه کودکان سنین ۷ تا ۱۲ سال شهر مشهد که عضو کتابخانه عمومی یا کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان بودند و جامعه دوم شامل والدین آنها بود. برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شد. نخست کتابخانه‌های عمومی و کانون‌های پرورش فکری کودکان و نوجوانان سه منطقه‌ای که از نظر فرهنگی در سه سطح بالا، متوسط و پایین قرار داشتند مشخص شد و سپس از بین آنها به روش تصادفی ساده یک کتابخانه و یک کانون پرورش فکری که در مجموع ۶ مرکز فرهنگی را تشکیل دادند، انتخاب گردید. پس از آن با یک مشاهده مقدماتی ساده مشخص شد که در هر روز حداکثر بین ۱۰ تا ۱۵ نفر از اعضای فعال کودک مراجعه می‌کنند که البته تعدادی از مراجعات تکراری بود. در همین مطالعه مقدماتی مشخص شد روزانه حدود ۵ نفر از ۱۵ نفر مراجعه‌کننده، روز قبل نیز مراجعه کرده‌اند. بنابراین مقرر شد در یک فرصت ۱۵ روزه مراجعه به کتابخانه، از افراد نمونه‌گیری شود که تعداد کل اعضای مراجعه‌کننده در این مدت ۱۵۰ نفر شد. به این ترتیب، به‌طور تصادفی نظام‌مند، ۱۵ کودک از هر مرکز انتخاب شد که هر کدام از آنها یک پرسشنامه کودکان را تکمیل کرد. نفر نخست در روز اول به صورت تصادفی از بین افراد، فرد هفتم وارد شده به کتابخانه انتخاب شد و به این ترتیب نفرات بعدی تا روز پانزدهم و با فاصله ۱۰ انتخاب شدند. در مجموع ۹۰ پرسشنامه کودکان جمع‌آوری شد. برای سنجش نظرات والدین نیز دو پرسشنامه برای پدر و مادر هر کودک دریافت‌کننده پرسشنامه توزیع گردید اما در نهایت از مجموع ۱۸۰ پرسشنامه والدین با تمام پی‌گیری‌های انجام شده، تنها ۹۰ پرسشنامه به پژوهشگر برگردانده شد.

برای گردآوری داده‌ها در این پژوهش از پرسشنامه استفاده شد. در این خصوص دو پرسشنامه تنظیم گردید یکی برای کودکان و دیگری برای والدین که از نظر نوع سؤال‌ها و تعداد آنها مانند یکدیگر، ولی از نظر نوع واژگان و جمله‌بندی‌های به کار رفته در آن با یکدیگر متفاوت بود چرا که کودکان دایره واژگان محدودتری نسبت به بزرگسالان دارند و ممکن است قادر به درک واژه‌ها و جمله‌بندی‌هایی که در پرسشنامه بزرگسالان استفاده می‌شد، نباشند. هرچند تک تک سؤالات پرسشنامه کودکان توسط پرسشگر توضیح داده می‌شد اما از آنجا که پرسشنامه در اختیار کودک قرار می‌گرفت و او سؤالات را مشاهده می‌کرد و سپس توسط خود کودک گزینه مناسب انتخاب می‌شد و نیز برای راحتی پرسشگر که در هنگام طرح سؤال از واژه‌های مناسبی استفاده کند، پرسشنامه‌ای با واژه‌های ساده‌تر برای کودکان طراحی شد.

پرسشنامه این پژوهش بر پایه ملاک‌های کلی که شورای کتاب کودک (۱۳۷۳) برای ارزشیابی کتاب‌های کودکان و نوجوانان معرفی کرده بود، تهیه شد. در آغاز مؤلفه‌هایی که شورا برای هر ملاک در نظر گرفته است، بررسی شد و اصلاحاتی در بعضی از موارد به شرح زیر انجام گرفت:

- از مؤلفه‌های عامل کیفیت تصویر، مؤلفه «سبک» مورد استفاده متناسب با متن و قدرت درک کودک و نوجوان باشد» به علت نامفهوم بودن سبک برای کودک حذف شد. همچنین از مؤلفه‌های عامل کیفیت زبان و شیوه نگارش، مؤلفه «سادگی زبان و شیوه نگارش قابلیت خوانندگان را دست کم نگیرد» به علت تشابه با مؤلفه «زبان و بیان، سلیس و روان و متناسب با توانایی‌های خوانندگان انتخاب شده باشد» حذف شد.
- به علت زیاد شدن تعداد سؤالات پرسشنامه، تلاش شد در هر کدام از معیارها، مؤلفه‌هایی که شبیه یکدیگر هستند ترکیب شوند که در نتیجه، در عامل کیفیت محتوا، مؤلفه «مفهوم ارائه شده قابل تعمیم و متناسب با نیازهای اکثریت جامعه باشد» با مؤلفه «محتوا با تجربه‌ها، نیازها، علاقه‌ها و توانایی‌های کودکان و نوجوانان متناسب باشد» ترکیب شد. همچنین در عامل کیفیت تصویر، مؤلفه «با متن پیوندی منطقی داشته باشد» با مؤلفه «به درک آسان‌تر و بهتر نوشته کمک کند» و مؤلفه «از کیفیت هنری برخوردار باشد» با مؤلفه «از رنگ به درستی و بر پایه واقعیت در آنها استفاده شده باشد» ترکیب شد.

- برای بالا بردن اعتبار پاسخ‌ها برای هر کدام از مؤلفه‌ها دو سؤال طراحی شد.
- در مورد کیفیت تصویر و کیفیت محتوا به علت زیاد بودن مؤلفه‌های هر کدام از آنها سعی شد برای هر مؤلفه یک سؤال طراحی شود؛ به جز مؤلفه‌هایی که با یکدیگر ترکیب شده بودند.

- همچنین انتهای هر سؤال، باز در نظر گرفته شد که پاسخگو آزاد باشد در صورت نیاز مواردی غیر از مؤلفه‌های طرح شده را به آن اضافه کند.
- در انتهای پرسشنامه نیز سؤالی طرح شد که پاسخ‌گو با توجه به اهمیتی که پنج ملاک اصلی در هنگام انتخاب کتاب برای او دارند، به رتبه‌بندی آنها بپردازد.

در این پژوهش جهت سنجش روایی پرسشنامه، از روش اعتبار محتوا^۱ استفاده شد. پنج نفر از اساتید دانشگاه که مدرس درس ادبیات کودکان بودند، پرسشنامه مذکور را برای سنجش روایی آن بررسی کردند و در مجموع با توجه به نظرات داده شده تغییراتی در آن انجام گرفت. برای سنجش پایایی از روش ضریب آلفای کرونباخ^۲ استفاده شد. در این خصوص پرسشنامه در اختیار ۳۰ نفر از کودکان و ۳۰ نفر از والدین آنها قرار گرفت. مقدار آلفا در پرسشنامه والدین برابر با ۰/۸۹ و در پرسشنامه کودکان برابر با ۰/۸۴ بود و در نتیجه پرسشنامه‌ها پایایی قابل قبولی داشت.

یافته‌ها

برای پاسخ به پرسش اول پژوهش ابتدا میانگین و درصد نمره هر مؤلفه از پنج ملاک اصلی (کیفیت محتوا، کیفیت ساخت و پرداخت، کیفیت زبان و شیوه نگارش، کیفیت تصویر و کیفیت ارائه) بر اساس پاسخ کودکان محاسبه شد. سپس نقطه ۸۰٪ به عنوان حد «مناسب» (مطلوب) انتخاب و مؤلفه‌هایی که در روی آن نقطه یا بالاتر از آن بودند به عنوان مناسب‌ترین ملاک‌های کودکان در نظر گرفته شدند. نقطه ۸۰٪ با توجه به اقتباسی بود که از پژوهش‌های انجام گرفته در حوزه کاربردپذیری وبسایت‌ها به دست آمد. این پژوهش‌ها، برای تعیین وضعیت وبسایت‌ها، نمرات بیش از ۸۰ درصد را «مطلوب» در نظر گرفته بودند (تویت و بوثما^۳، ۲۰۰۹، مصطفی و الزوعبی^۴، ۲۰۰۸؛ چیو و سلیم^۵، ۲۰۰۳).

1. Validation of Content
3. Toit and Bothmas

2. Coefficient alpha (Cronbach)
4. Mustafa and Zou'abi

5. Chiew and Salim

جدول ۱. میانگین نمره و درصد مؤلفه‌های هر کدام از پنج ملاک اصلی براساس نظرات کودکان

ملاک‌ها	مؤلفه‌ها	میانگین نمره	درصد
کیفیت محتوا	حس کنجکاوی خواننده و علاقه او را به مطالعه بیشتر برانگیزد.	۴.۶۶	٪۹۳
	مفاهیم و افکار ارائه شده ارزشمند باشند.	۴.۶۱	٪۹۲
	محتوا متناسب با تجربه‌ها، نیازها، علاقه و توانایی‌های اکثر کودکان باشد.	۴.۲۲	٪۸۴
	درباره موضوع مورد بحث با پیشداوری و تعصب قضاوت نشود.	۳.۳۲	٪۶۶
	از هر نوع نصیحت مستقیم به دور باشد.	۳.۲۲	٪۶۴
کیفیت ساخت و پرداخت	ساخت و پرداخت مطلب برای گروه سنی مورد نظر قابل درک و جالب توجه باشد.	۴.۲۵	٪۸۵
	آسان‌پسندی را ترویج نکند و مانع تفکر مستقل خواننده نشود.	۴.۱۸	٪۸۴
	ساخت و پرداخت مطلب به گونه‌ای باشد که بتواند خواننده را به نتیجه لازم برساند، به نحوی که هیچ نیازی به نتیجه‌گیری و پند مستقیم و شعار نباشد.	۳.۹۶	٪۷۹
کیفیت زبان و شیوه	زبان و بیان سلیس و روان و متناسب با توانایی‌های خوانندگان انتخاب شده باشد.	۴.۴۸	٪۹۰
	استعداد و مهارت خوانندگان را در استفاده از کلام برای بیان مقصود پرورش دهد.	۴.۴۵	٪۸۹
کیفیت تصویر	سبک نگارش با موضوع مورد بحث متناسب باشد.	۳.۷۶	٪۷۵
	قدرت خلاقیت کودکان را برانگیزد.	۴.۴۴	٪۸۹
	با متن پیوندی منطقی داشته و به درک آسان‌تر و بهتر نوشته کمک کند.	۴.۳۲	٪۸۶
	با در نظر گرفتن درک خوانندگان تهیه شده باشد.	۴.۲۲	٪۸۴
	تصویری دقیق و واقعی از طبیعت و انسان و جانوران ارائه کند؛ مگر بنا به ضرورت افسانه و داستان.	۴.۲	٪۸۴
	از کیفیت هنری برخوردار باشد و در آنها از رنگ به درستی و بر پایه واقعیت استفاده شده باشد.	۴.۰۶	٪۸۱
کیفیت ارائه	علاقه خوانندگان را به خواندن کتاب برانگیزاند.	۴.۰۱	٪۸۰
	نوع کاغذ، جلد و صحافی، امکان استفاده ممتد از کتاب را بدهد.	۴.۳۷	٪۸۷
	ارائه کتاب، خواننده را به مطالعه برانگیزاند.	۳.۷۱	٪۷۴
	ارائه کتاب با محتوی آن متناسب باشد.	۳.۴۴	٪۶۹
	کتاب تا حد امکان ارزان باشد.	۲.۹۴	٪۵۹

مؤلفه‌هایی که در ادامه می‌آیند، به علت این که پایین‌تر از حد «مناسب»، یعنی نقطه ۸۰٪ بودند، از مجموعه مناسب‌ترین ملاک‌های کودکان خارج شد: از عامل کیفیت محتوا مؤلفه‌های «درباره موضوع مورد بحث با پیشداوری و تعصب قضاوت نشود» و «از هر نوع نصیحت مستقیم به دور باشد» و «ساخت و پرداخت مطلب به گونه‌ای باشد که بتواند خواننده را به نتیجه لازم برساند، به نحوی که هیچ نیازی به نتیجه‌گیری مستقیم و پند و شعار نباشد»؛ از عامل کیفیت ساخت و پرداخت مؤلفه «سبک نگارش با موضوع مورد بحث متناسب باشد»؛ از عامل کیفیت زبان و شیوه نگارش مؤلفه «ارائه کتاب با محتوی آن متناسب باشد» و «کتاب تا حد امکان ارزان باشد»؛ و از عامل کیفیت ارائه مؤلفه «ارائه کتاب، خواننده را به مطالعه برانگیزاند». در نهایت در عامل کیفیت محتوا، مؤلفه «حس کنجکاوی خواننده و علاقه او را به مطالعه بیشتر برانگیزد» با میانگین نمره ۴.۶۶ و امتیاز ۹۳٪ با اهمیت‌ترین مؤلفه شناخته شد و در عامل کیفیت تصویر، مؤلفه «علاقه خوانندگان را به خواندن کتاب برانگیزاند» با میانگین ۴.۰۱ و امتیاز ۸۰٪ کم‌اهمیت‌ترین مؤلفه تعیین شد.

پس از استخراج پاسخ‌هایی که کودکان به سؤالات باز پرسشنامه دادند، مشخص شد که بسیاری از پاسخ‌های آنها با مؤلفه‌های مطرح شده در پرسشنامه همپوشانی دارد ولی با زبانی دیگر بیان شده است، اما در این بین، از مجموع نظرات آنها ۹ مورد که در ملاک‌های رایج شورای کتاب کودک قرار نگرفته بود، جمع‌آوری شد که سیاهه آن در جدول ۲ آمده است:

جدول ۲. سیاهه مؤلفه‌های پیشنهادی کودکان

ردیف	مؤلفه‌ها
۱	نوشته‌ها از نظر نوع خط و حروف چاپی به کار رفته، خوانا باشد.
۲	اندازه حروف چاپی خیلی کوچک نباشد.
۳	عنوان کتاب بیان‌کننده محتوای آن باشد.
۴	بخشی از صفحات کتاب خالی باشد تا کودک فرصت فکر کردن و نوشتن در مورد آنچه خوانده
۵	تصویر روی جلد کتاب گویای محتوای آن باشد.
۶	در تصاویر به کار رفته در کتاب از رنگ‌های شاد استفاده شده باشد.
۷	کتاب، آغازی تأثیرگذار و جذاب داشته باشد.
۸	به گروه سنی درج شده در پشت جلد یا در صفحات آغازین کتاب توجه شده باشد.
۹	کتاب توسط نویسنده مورد علاقه کودک نوشته شده باشد.

برای پاسخ به پرسش دوم پژوهش نیز مانند سؤال اول پس از این که میانگین و درصد هر مؤلفه مشخص شد، نقطه ۸۰٪ به عنوان حد مطلوب در نظر گرفته شد:

جدول ۳. میانگین نمره و درصد مؤلفه‌های هر کدام از پنج ملاک اصلی براساس نظرات والدین

ملاک‌ها	مؤلفه‌ها	میانگین نمره	درصد
کیفیت محتوا	حس کنجکاوی خواننده و علاقه او را به مطالعه بیشتر برانگیزد.	۴.۷۳	۹۵٪
	مفاهیم و افکار ارائه شده ارزشمند باشند.	۴.۶۷	۹۳٪
	محتوا متناسب با تجربه‌ها، نیازها، علاقه‌ها و توانایی‌های اکثر کودکان باشد.	۴.۶۱	۹۲٪
	درباره موضوع مورد بحث با پیش‌داوری و تعصب قضاوت نشود.	۴.۲۵	۸۵٪
	از هر نوع نصیحت مستقیم به دور باشد.	۳.۷۲	۷۴٪
کیفیت ساخت و پرداخت	ساخت و پرداخت مطلب برای گروه سنی مورد نظر قابل درک و جالب توجه	۴.۶۷	۹۳٪
	آسان‌پسندی را ترویج نکند و مانع تفکر مستقل خواننده نشود.	۴.۴۰	۸۸٪
کیفیت زبان و شیوه نگارش	ساخت و پرداخت مطلب به گونه‌ای باشد که بتواند خواننده را به نتیجه لازم برساند، به نحوی که هیچ نیازی به نتیجه‌گیری مستقیم و پند و شعار نباشد.	۴.۱۶	۸۳٪
	استعداد و مهارت خوانندگان را در استفاده از کلام برای بیان مقصود پرورش	۴.۷۷	۹۵٪
کیفیت تصویر	زبان و بیان سلیس و روان و متناسب با توانایی‌های خوانندگان انتخاب شده باشد.	۴.۷	۹۴٪
	سبک نگارش با موضوع مورد بحث متناسب باشد.	۳.۸۷	۷۷٪
	علاقه خوانندگان را به خواندن کتاب برانگیزاند.	۴.۷	۹۴٪
کیفیت ارائه	قدرت خلاقیت کودکان را برانگیزد.	۴.۶۲	۹۲٪
	با متن پیوندی منطقی داشته و به درک آسان‌تر و بهتر نوشته کمک کند.	۴.۵۶	۹۱٪
	با در نظر گرفتن درک خوانندگان تهیه شده باشد	۴.۵۵	۹۱٪
	از کیفیت هنری برخوردار و در آنها از رنگ به درستی و بر پایه واقعیت	۴.۴۵	۸۹٪
	تصویر دقیق و واقعی از طبیعت، انسان و جانوران ارائه کند، مگر بنا به	۴.۲۱	۸۴٪
کیفیت ارائه	ارائه کتاب، خواننده را به مطالعه برانگیزاند.	۴.۳۵	۸۷٪
	نوع کاغذ، جلد و صحافی امکان استفاده ممتد از کتاب را بدهد	۴.۲۸	۸۶٪
	کتاب تا حد امکان ارزان باشد.	۴.۰۱	۸۰٪
	ارائه کتاب با محتوای آن متناسب باشد	۳.۵۴	۷۱٪

همان‌گونه که در جدول ۳ آمده است، از عامل کیفیت محتوا، مؤلفه‌های «از هر نوع نصیحت مستقیم به دور باشد» با امتیاز ۷۴٪ و از عامل کیفیت زبان و شیوه نگارش، مؤلفه «سبک نگارش با موضوع مورد بحث متناسب باشد» با امتیاز ۷۷٪ و از عامل کیفیت ارائه مؤلفه «ارائه کتاب با محتوی آن متناسب باشد» با امتیاز ۷۱٪ به دلیل این که پایین‌تر از حد «مناسب»، یعنی نقطه ۸۰٪ بودند، در مجموعه مناسب‌ترین ملاک‌های والدین قرار نگرفتند. در عامل کیفیت زبان و شیوه نگارش، مؤلفه «استعداد و مهارت خوانندگان را در استفاده از کلام برای بیان مقصود پرورش دهد» با میانگین نمره ۴۰۷۷ و امتیاز ۹۵٪ دارای بیشترین اهمیت و در عامل کیفیت ارائه، مؤلفه «کتاب تا حد امکان ارزان باشد» با میانگین نمره ۴۰۰۱ و امتیاز ۸۰٪ دارای کمترین اهمیت در بین مناسب‌ترین ملاک‌های والدین شناخته شد.

همچنین پاسخ‌هایی که والدین به سؤالات باز پرسشنامه دادند، باعث آشکار شدن ۹ مؤلفه شد که در ملاک‌های رایج شورای کتاب کودک قرار نگرفته بود. در جدول ۴، ۹ مؤلفه پیشنهادی والدین ارائه شده است:

جدول ۴. سیاهه مؤلفه‌های پیشنهادی والدین

ردیف	مؤلفه‌ها
۱	محتوای کتاب، به‌ویژه درباره کتاب‌های ترجمه‌ای، مغایرتی با ارزش‌ها و آداب و رسوم ما نداشته باشد.
۲	نوشته‌ها از نظر نوع خط و حروف چاپی به کار رفته در آن خوانا باشد.
۳	اندازه حروف چاپی خیلی کوچک نباشد.
۴	در تصاویر روی جلد و داخل کتاب از رنگ‌های شاد استفاده شده باشد.
۵	بندها خیلی طولانی نباشد.
۶	تعداد صفحات کتاب متناسب با سن کودک و از زیاده‌گویی پرهیز شده باشد.
۷	کتاب‌ها در راستای اهداف آموزش و پرورش باشد.
۸	از کلمات و معادل‌های فارسی برای واژه‌های بیگانه استفاده شده باشد.
۹	انتخاب با مطالعه خلاصه کتاب که در پشت جلد بعضی از کتاب‌ها آورده شده، انجام گیرد.

پس از مشخص شدن مناسب‌ترین ملاک‌های کودکان و والدین، برای پاسخ به پرسش سوم پژوهش و مشخص کردن مناسب‌ترین ملاک‌های رایج، مؤلفه‌های مشترکی که در دو گروه کودکان و والدین، به عنوان ملاک‌های مناسب شناخته شده بود، جمع‌گردد و بر

اساس میانگین متوسط مولفه‌ها از نظر والدین و کودکان، مرتب شدند. در جدول ۵ این مؤلفه‌ها با توجه به متوسط میانگین منظم شده است:

جدول ۵. ملاک‌های رایج والدین و کودکان با توجه به اهمیت هر کدام از مؤلفه‌ها

ملاک‌ها	مؤلفه‌ها	میانگین نمره	درصد
کیفیت محتوا	حس کنجکاو خواننده و علاقه او را به مطالعه بیشتر برانگیزد.	۴.۶۹	٪۹۴
	مفاهیم و افکار ارائه شده ارزشمند باشند.	۴.۶۴	٪۹۳
	محتوا متناسب با تجربه‌ها، نیازها، علاقه‌ها و توانایی‌های اکثر کودکان	۴.۴۱	٪۸۸
کیفیت ساخت و پرداخت	ساخت و پرداخت مطلب برای گروه سنی مورد نظر قابل درک و آسان‌پسندی را ترویج نکند و مانع تفکر مستقل خواننده نشود.	۴.۴۶	٪۸۹
	استعداد و مهارت خوانندگان را در استفاده از کلام برای بیان مقصود	۴.۲۹	٪۸۶
کیفیت زبان و شیوه نگارش	زبان و بیان سلیس و روان و متناسب با توانایی‌های خوانندگان انتخاب	۴.۶۱	٪۹۲
	قدرت خلاقیت کودکان را برانگیزد.	۴.۵۹	٪۹۲
کیفیت تصویر	با متن پیوندی منطقی داشته و به درک آسان‌تر و بهتر نوشته کمک	۴.۵۳	٪۹۱
	با در نظر گرفتن درک خوانندگان تهیه شده باشد.	۴.۳۹	٪۸۸
	علاقه خوانندگان را به خواندن کتاب برانگیزاند.	۴.۳۸	٪۸۸
	از کیفیت هنری برخوردار باشد و در آنها از رنگ به درستی و بر پایه واقعیت استفاده شده باشد.	۴.۳۵	٪۸۷
	تصویری دقیق و واقعی از طبیعت و انسان و جانوران ارائه کند؛ مگر بنا به ضرورت افسانه و داستان.	۴.۲۵	٪۸۵
کیفیت ارائه	نوع کاغذ، جلد و صحافی امکان استفاده ممتد از کتاب را بدهد.	۴.۲۰	٪۸۴
		۴.۳۲	٪۸۶

همان‌گونه که در جدول ۵ مشخص شده است، از عامل کیفیت محتوا، مؤلفه «حس کنجکاو خواننده و علاقه او را به مطالعه بیشتر برانگیزد» با امتیاز ٪۹۴ با اهمیت‌ترین و از عامل کیفیت تصویر، مؤلفه «تصویری دقیق و واقعی از طبیعت و انسان و جانوران ارائه کند؛ مگر بنا به ضرورت افسانه و داستان» با امتیاز ٪۸۴ کم اهمیت‌ترین مؤلفه در بین مناسب‌ترین ملاک‌های رایج شناخته شد. همچنین در بین مؤلفه‌های پیشنهادی والدین و کودکان که از طریق پاسخ باز ارائه شده بود، سه مؤلفه سیاهه شده در جدول ۶ که در بین آنها مشترک بود به ملاک‌های رایج اضافه شد:

جدول ۶. سیاهه مؤلفه‌های پیشنهادی رایج والدین و کودکان

ردیف	مؤلفه‌ها
۱	نوشته‌ها از نظر نوع خط و حروف چاپی به کار رفته در آن خوانا باشد.
۲	اندازه‌ی حروف چاپی خیلی کوچک نباشد.
۳	در تصاویر به کار رفته در کتاب، از رنگ‌های شاد استفاده شده باشد.

برای پاسخ به پرسش چهارم پژوهش از مجموع نمرات مؤلفه‌های هر کدام از ملاک‌ها، میانگین گرفته شد تا نمره آن ملاک مشخص شود و برای امتیازدهی، درصد آن نیز محاسبه گردید. میزان همخوانی بین نظرات کودکان و ملاک‌های رایجی که توسط شورای کتاب کودک معرفی گردیده در جدول ۷ آمده است.

نتایج حاکی از آن بود که «کیفیت زبان و شیوه نگارش» با میانگین نمره ۴.۲۳ (و امتیاز ۸۵٪) بیشترین و «کیفیت ارائه» با میانگین ۳.۶۱ (و امتیاز ۷۲٪) کمترین همخوانی را با ملاک‌های رایجی که توسط شورای کتاب کودک معرفی شده است، داشتند.

جدول ۷. میزان همخوانی بین نظرات کودکان و ملاک‌های رایج ارائه شده از سوی شورای کتاب کودک

ردیف	ملاک	میانگین نمرات	درصد
۱	کیفیت محتوا	۴	۸۰٪
۲	کیفیت ساخت و پرداخت	۴.۱۳	۸۳٪
۳	کیفیت زبان و شیوه نگارش	۴.۲۳	۸۵٪
۴	کیفیت تصویر	۴.۲۰	۸۴٪
۵	کیفیت ارائه	۳.۶۱	۷۲٪

برای پاسخ به پرسش پنجم پژوهش که میزان همخوانی بین نظرات والدین و ملاک‌های رایجی را می‌سنجید به همان روش پرسش چهارم میانگین و درصد هر ملاک مشخص شد که در جدول ۸ نتایج حاصل از آن ارائه شده است. نتایج حاکی از آن بود که کیفیت تصویر با میانگین نمره ۴.۵۱ و امتیاز ۹۰٪ بیشترین و کیفیت ارائه با میانگین نمره ۴.۰۴ و امتیاز ۸۱٪ کمترین همخوانی را با ملاک‌های شورای کتاب کودک داشتند.

جدول ۸. میزان همخوانی بین نظرات والدین و ملاک‌های رایج ارائه شده از سوی شورای کتاب کودک

ردیف	ملاک	میانگین نمرات	درصد
۱	کیفیت محتوا	۴.۳۹	٪۸۸
۲	کیفیت ساخت و پرداخت	۴.۴۱	٪۸۸
۳	کیفیت زبان و شیوه نگارش	۴.۴۴	٪۸۹
۴	کیفیت تصویر	۴.۵۱	٪۹۰
۵	کیفیت ارائه	۴.۰۴	٪۸۱

برای پاسخ به پرسش ششم پژوهش، نخست به هر کدام از اولویت‌هایی که کودکان برای ملاک‌های انتخاب کتاب در نظر گرفته بودند، نمراتی از ۱ تا ۵ داده شد (نمره ۵ برای اولویت اول و نمره ۱ برای اولویت پنجم). سپس میانگین نمرات هر کدام از ملاک‌ها، محاسبه و در انتها، با توجه به نمره میانگین گرفته شده، ملاک‌ها از اولویت نخست تا پنجم مرتب شد. نتایج نشان داد که کیفیت محتوا با میانگین نمره ۴.۲۷ اولویت اول و کیفیت ارائه با میانگین نمره ۱.۹۶ اولویت آخر (پنجم) کودکان را تشکیل می‌داد. همچنین دو ملاک «کیفیت ساخت و پرداخت» و «کیفیت زبان و شیوه نگارش» با میانگین ۳.۲ هر دو اولویت دوم را در انتخاب از دیدگاه کودکان داشتند.

برای پاسخ به پرسش هفتم پژوهش نیز همانند پرسش ششم عمل شد. نتایج نشان داد که کیفیت محتوا با میانگین ۴.۱۷ اولویت اول، کیفیت زبان و شیوه نگارش با میانگین ۳.۴۳ اولویت دوم، کیفیت ساخت و پرداخت با میانگین ۳.۲۳ اولویت سوم، کیفیت تصویر با میانگین ۲.۳۸ اولویت چهارم و کیفیت ارائه با میانگین ۱.۷۶ اولویت آخر (پنجم) والدین را تشکیل می‌داد. برای آزمون سه فرضیه پژوهش از آزمون t دونمونه‌ای مستقل استفاده شد که نتایج حاصل از آن برای پاسخ به فرضیه اول در جدول ۹ آمده است:

جدول ۹. آزمون معناداری تفاوت بین وزن ملاک‌های والدین و کودکان در انتخاب کتاب کودک

ملاک‌های انتخاب کتاب کودک	گروه	فراوانی	میانگین	آزمون لوین برای برابری واریانس‌ها		انحراف- معیار	درجه آزادی	t	p-value
				sig	f				
کودکان	۹۰	۴/۰۳۸۹	۰/۳۷۲۳۵	sig	f	۰/۳۷۲۳۵	۱۷۸	-۶/۱۲۲	۰/۰۰۰
	۹۰	۴/۳۶۵۷	۰/۵۰۸	۰/۴۴۰	۴/۳۶۵۷				

یافته‌های پژوهش نشان داد که در سطح ۰/۰۱ تفاوت معناداری از نظر آماری بین میانگین نمرات وزن ملاک‌های والدین و ملاک‌های کودکان در انتخاب کتاب کودکان وجود داشت (p-value=۰/۰۰۰). بنابراین با اطمینان ۹۹٪ می‌توان گفت والدین وزن بالاتری را برای این انتخاب در نظر گرفتند.

برخی شاخص‌های مرکزی و پراکندگی به دست آمده از نتایج آزمون t دو نمونه‌ای مستقل و تحلیل داده‌ها در ارتباط با فرضیه دوم پژوهش در جدول ۱۰ ارائه شده است:

جدول ۱۰. آزمون معناداری تفاوت بین وزن ملاک‌های کودکان دختر و پسر در انتخاب کتاب

جنسیت	فراوانی	میانگین	آزمون لوین برای برابری واریانس‌ها		انحراف معیار	درجه آزادی	t	p-value	ملاک‌های کودکان
			f	sig					
دختر	۴۵	۴/۰۵۰۷	f	sig	۰/۳۸۳۴۹	۸۸	۰/۳۰۱	۰/۷۶۴	
پسر	۴۵	۴/۰۲۷۰	۰/۵۳	۰/۳۰۱	۰/۳۶۴۸۲				

نتایج حاصل از آزمون نشان داد که از نظر آماری در سطح ۰/۰۱ بین میانگین نمرات ملاک‌های کودکان دختر و پسر، تفاوت معناداری وجود نداشت (p-value=۰/۷۶۴). بنابراین فرض صفر مورد تأیید قرار گرفت. به بیان دیگر، از دیدگاه هر دو گروه دختر و پسر ملاک‌های تهیه شده برای انتخاب کتاب دارای ارزش یکسانی بود.

در ارتباط با فرضیه سوم پژوهش، برخی شاخص‌های مرکزی و پراکندگی به دست آمده از نتایج آزمون t دو نمونه‌ای مستقل و تحلیل داده‌ها در جدول ۱۲ ارائه شده است:

جدول ۱۲. آزمون معناداری تفاوت بین وزن ملاک‌های پدرها و مادرها در انتخاب کتاب کودک

جنسیت	فراوانی	میانگین	آزمون لوین برای برابری واریانس‌ها		انحراف معیار	درجه آزادی	t	p-value	ملاک‌های والدین
			f	sig					
پدرها	۴۵	۴/۳۹۹۱	f	sig	۰/۳۵۶۵۲	۸۸	۰/۹۲۴	۰/۳۵۸	
مادرها	۴۵	۴/۳۳۲۲	۰/۷۱۲	۰/۴۰۱	۰/۳۳۰۱۸				

نتایج حاصل از آزمون نشان داد که از نظر آماری در سطح ۰/۰۱ بین میانگین نمرات ملاک‌های پدرها و مادرها تفاوت معناداری وجود ندارد ($p\text{-value}=0/358$). بنابراین فرض صفر مورد تأیید قرار گرفت و می‌توان گفت تفاوت جزئی مشاهده شده بین میانگین نمرات این دو گروه ناشی از خطا در اندازه‌گیری است و در کل جامعه این دو گروه، تفاوت وزن داده شده به ملاک‌ها معنادار نیست.

نتیجه‌گیری

به نظر می‌رسد کودکان پیش از این که به مشخصات ظاهری کتاب و شکل ارائه آن توجه کنند، به محتوای آن توجه دارند. بنابراین شاید آنها بیشتر مطالعه را به قصد افزایش دانایی انجام می‌دهند، نه به قصد لذت هر چند که لذت نیز جزئی از یادگیری است. همچنین به نظر می‌رسد تصاویری که در کتاب‌های کودکان به کار گرفته می‌شود از جذابیت لازم برخوردار نیست به گونه‌ای که عموماً این تصاویر، نتوانسته عاملی برای ترغیب کودکان به مطالعه باشد.

ارزان بودن قیمت کتاب در مجموعه مناسب‌ترین ملاک‌های کودکان قرار نگرفت و شاید دلیل آن را باید در نبود استقلال مالی کودکان دانست و این که معمولاً والدین بهای کتاب را می‌پردازند و کودکان درک درستی از ارزش مادی کتاب‌ها ندارند. بر خلاف کودکان، ارزان بودن قیمت کتاب برای والدین دارای اهمیت بود و این شاید ریشه در شرایط اقتصادی حاکم بر جامعه داشته باشد که اجازه نمی‌دهد والدین مرتب برای کودک خود کتاب خریداری کنند، بدون این که قیمت کتاب برای آنها اهمیت داشته باشد. البته به نکته دیگری نیز می‌توان اشاره کرد و آن شاید جای نگرفتن کتاب به عنوان یک کالای ضروری در سبد اقتصادی خانواده باشد. چون قیمت کتاب در ایران نسبت به سایر اقلام، نظیر تفریحات سالم دیگر مانند بازی‌های رایج کنونی، چندان گران نیست.

تمایل کودکان به این که نویسنده نکات پندآموز را در لایه‌های محتوایی کتاب پنهان نکند و آشکارا نکات ارزنده را به آن‌ها یادآور شود، شاید ناشی از ناتوانی نویسندگان در انتقال پیام به مخاطب‌شان در کتاب‌های موجود در بازار نشر باشد.

نتایج پژوهش دان^۱ (۱۹۲۱) آشکار ساخت که آنچه در هنگام انتخاب کتاب، برای کودکان اهمیت زیادی دارد، طرح داستان و ساخت و پرداختی است که خواننده را غافلگیر کند. در پژوهش حاضر نیز این نکته که ساخت و پرداخت کتاب به گونه‌ای نباشد که آسان‌پسندی را ترویج کند، با امتیاز ۸۴٪ در مجموعه مناسب‌ترین ملاک‌های کودکان قرار گرفت.

انجمن کتاب کودکان ایرلند^۲ (۲۰۰۲) عنوان کتاب، توصیه یک دوست، معلم، خانواده یا کتابدار را به عنوان عواملی که در انتخاب کتاب برای دانش‌آموزان داری اهمیت است، معرفی کرد. در بین عوامل آن انجمن، تنها «عنوان کتاب» با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارد که شاید دلیل آن تفاوت‌های فرهنگی بین جوامع مختلف مخصوصاً جوامع غربی و شرقی است؛ طوریکه شاید توجه به توصیه معلم، دوست و خانواده در زمینه مواد مطالعاتی در فرهنگ غربی جایگاه بسیار ارزشمندتری نسبت به فرهنگ ایرانی داشته باشد. به نظر می‌رسد آنچه در انتخاب کتاب کودک بیش از همه برای والدین اهمیت دارد، نقش آموزشی مطالعه بر کودکان است، و هنوز هم درک والدین از مطالعه کودک در راستای مطالعه درسی است و ادبیات کودکان را بخشی از درس و یا کمک به درس ایشان تلقی می‌کنند.

نتایج پژوهش ویلکینسون^۳ (۲۰۰۱) حاکی از آن بود که والدین کتاب‌ها را بر اساس علاقه کودکان برای آنها انتخاب کردند، در حالی که در نتایج این پژوهش به این ملاک اشاره‌ای نشد. به نظر می‌رسد والدین ایرانی آنچه را خود خوب تشخیص می‌دهند به عنوان کتاب مناسب برای کودک انتخاب می‌کنند نه آن چه را آنها مناسب می‌پندارند.

در پژوهش حاضر، در مجموعه مؤلفه‌های پیشنهادی والدین، مؤلفه‌های «کتاب‌ها در راستای اهداف آموزش و پرورش باشد» و «محتوای کتاب مغایرتی با ارزش‌ها و آداب و رسوم ما نداشته باشد، به خصوص در کتاب‌های که ترجمه شده است» دو مؤلفه‌ای بودند که در نتایج پژوهشی که آتش جعفرنژاد (۱۳۵۴) انجام داد، به زبانی دیگر در سیاهه ملاک‌های کودکان قرار گرفته بود. هر چند با توجه به نتایج پژوهش حاضر به نظر می‌رسد که این ملاک‌ها دیگر از مجموعه ملاک‌های کودکان نباشند، اما برای والدین دارای اهمیت بوده است، به طوری که بخشی از مؤلفه‌های پیشنهادی آنها است.

1. F. W. Dunn.

2. Children's Books Ireland

3. K. Wilkinso

به نظر می‌رسد از یک سو، با توجه به علاقه کودکان به بازی‌های رایانه‌ای و پویانمایی‌های تخیلی و در نتیجه رشد خیال‌پردازی کودکان، و از سوی دیگر علاقه والدین به شکوفایی قوه تخیل فرزندان خود، باعث شده است که در مجموعه ملاک‌های رایج، مؤلفه «تصاویر کتاب کودک باید تصویری واقعی از طبیعت و انسان و جانوران ارائه کند»، کمترین اهمیت را داشته باشد.

دو مؤلفه پیشنهادی «نوشته‌ها از نظر نوع خط و حروف چایی به کار رفته در آن خوانا باشد» و «اندازه حروف چایی خیلی کوچک نباشد» در این پژوهش، ممکن است، اشاره به کیفیت ظاهری مناسبی داشته باشد که در پژوهش انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان (۱۳۷۶) به آن تأکید شده بود.

همان‌گونه که از نتایج پژوهش آشکار شد، بیشترین همخوانی بین نظرات کودکان با ملاک‌های رایج شورای کتاب کودک، در ملاک کیفیت زبان و شیوه نگارش بود. همچنین آنها در مجموعه مؤلفه‌های پیشنهادی خود هیچ موردی را بیان نکردند که اشاره به کیفیت زبان و شیوه نگارش داشته باشد. به نظر می‌رسد علت آن مناسب‌تر بودن مؤلفه‌هایی باشد که شورای کتاب کودک برای کیفیت زبان و شیوه نگارش در نظر گرفته است.

به نظر می‌رسد از دیدگاه والدین، شورای کتاب کودک، مؤلفه‌های فرعی مناسبی را برای ملاک کیفیت تصویر در نظر گرفته باشد زیرا این ملاک، بیشترین همخوانی را با نظرات والدین داشت. از طرفی، در مؤلفه‌های پیشنهادی والدین، تنها یک مؤلفه بیان شد که اشاره به این ملاک داشت. به نظر می‌رسد از دیدگاه والدین و کودکان، شورای کتاب کودک مؤلفه‌های فرعی مناسبی را برای کیفیت ارائه در نظر نگرفته است چرا که این ملاک کمترین همخوانی را با نظرات والدین و کودکان داشت. همچنین، چهار مورد از مؤلفه‌های پیشنهادی کودکان و سه مورد از مؤلفه‌های پیشنهادی والدین مربوط به کیفیت ارائه بود.

به نظر می‌رسد تفاوت در وزن داده شده به ملاک‌های انتخاب کتاب از سوی والدین و کودکان، برخاسته از تفاوت در دیدگاهی باشد که این دو گروه نسبت به مطالعه کودک دارند. همان‌گونه که قبلاً ذکر شد، اهمیت ملاک‌های انتخاب کتاب در بین کودکان دختر و پسر همچنین پدرها و مادرها با یکدیگر تفاوتی ندارد. به نظر می‌رسد به علت کلی بودن ملاک‌های انتخاب کتاب، مؤلفه‌هایی که آنها را تبیین می‌کنند، نیز اشاره به مسائل کلی دارد که باید در

هنگام انتخاب کتاب کودک به آنها توجه کرد و این شاید دلیلی باشد که باعث شده جنسیت عاملی تأثیرگذار در ملاک‌های کودکان و والدین نباشد. در ارتباط با کودکان شاید بتوان گفت در سنین پایین هنوز تفاوت‌های جنسیتی در علائق مطالعاتی تفاوت ایجاد نکرده است. نتایج پژوهشی که توسط استورم^۱ (۲۰۰۳) انجام گرفت، این نکته را تأیید می‌کند و شاید این تفاوت در سنین نوجوانی مشاهده شود. آنگونه که نتایج به‌دست آمده از پژوهش شعبانی و فاضل (۱۳۸۱) که بر روی موضوع‌های مورد علاقه نوجوانان شهرضا انجام گرفت، نشان داد که در بیشتر موضوع‌های مورد بررسی، تفاوت معناداری بین دخترها و پسرها وجود دارد اما برای بررسی این مسأله نیاز به پژوهش‌های بیشتری روی علائق مطالعاتی کودکان و نوجوانان در گروه‌های سنی مختلف است. در ارتباط با والدین، شاید نبود تفاوت در این زمینه در هماهنگی بودن پدر و مادرها در شکل‌گیری شخصیت کودک به سمت و سویی خاص در بیشتر موارد دانست. بالاخره هیچ پدر و مادری نمی‌خواهد کودک خود را در مسیری نادرست هدایت کند و همگان دوست دارند با تعیین حدودی مشخص او را در راستای رسیدن به اهداف عالی انسانی رهنمون سازند.

منابع

- اسلوآن، گلنا (۱۳۸۴). ادبیات کودک در سه زمان: گذشته، حال، آینده. ترجمه بهار اشراق. پژوهشنامه ادبیات کودک و نوجوان، ۱۱ (۴۳)، ۷۵-۸۸.
- انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان (۱۳۷۶). کتاب‌هایی که کودکان می‌خرند. فرهنگ عمومی، ۱۲ و ۱۳، ۱۰۱-۱۰۴.
- جعفرنژاد، آتش (۱۳۵۴). بررسی عقاید و نظرات جمعی از کودکان و نوجوانان تهران درباره معیارهای یک کتاب خوب. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشگاه تهران، تهران.
- شعبانی، احمد و فاضل، مرتضی (۱۳۸۱). مطالعات غیردرسی دانش‌آموزان دوره متوسطه و شناسایی عوامل مؤثر بر آن از نظر دانش‌آموزان شهرضا. فصلنامه کتاب، ۱۳ (۲)، ۴۷-۵۵.
- شورای کتاب کودک (۱۳۷۳). ملاک‌های ارزشیابی کتاب‌های کودکان و نوجوانان. در معصومه سهراب (گردآورنده)، هفده مقاله درباره ادبیات کودکان (ص ۱۲۴-۱۴۳). تهران: شورای کتاب کودک.
- قرل‌ایاغ، ثریا (۱۳۸۳). ادبیات کودکان و نوجوانان و ترویج خواندن (مواد خدمات کتابخانه برای کودکان و نوجوانان). تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت).

1. B. Sturm

کاربخش راوری، ماشالله (۱۳۷۸). چگونه کودک و نوجوانان را به مطالعه علاقه‌مند کنیم؟ راهنمای عملی برای والدین و مربیان. تهران: مدرسه.

Reference

- Chiew, K. T. & Salim, S. S. (2003). WEBUSE: Website Usability Evaluation Tools. *Malaysian Journal of Computer Science*, 16 (1), 47-57.
- Children's Books Ireland (2002). *What's the story: the reading choices of Young People in Ireland*. Dublin: Children's Books Ireland. Retrieved June 11, 2011, from: <http://lis.sagepub.com/content/40/4/239.full.pdf+html>.
- Dunn, F. W. (1921). Interest Factors in Primary Reading Material. *Contributions to Education*, 113, 70-82.
- Mustafa, S. H. & Al-Zou'abi, L. (2008). *Usability of the Academic Websites of Jordan's Universities: An Evaluation Study*. Retrieved September 5, 2010, from: <http://eref.uqu.edu.sa/files/ere2/folders6/f37.pdf>.
- Sturm, B. (2003). The Information and Reading Preferences of North Carolina Children. *School Library Media Research*, 6. Retrieved February 14, 2011, from: <http://www.ala.org/ala/aasl/aaslpubsandjournals/slmrb/slmrcontents/volume62003/readingpreferences.htm>.
- Toit, M., Bothma, C. (2009). Evaluation the Usability of An Academic Marketing Department's Website from a Marketing Student's Perspective. *International Retail and Marketing Review*. Retrieved April 5, 2011, from: <http://uir.unisa.ac.za/handle/10500/3031>.
- Wilkinson, K. (2001). Children's Favorite Books. *Journal of Early Childhood Literacy*, 3 (3):275-301. Retrieved October 25, 2010, from: <http://ecl.sagepub.com/content/3/3/275.full.pdf+html>.

به این مقاله این‌گونه استناد کنید:

نوکاریزی، محسن و ضیغمی، مجید (۱۳۹۲). مقایسه میزان اهمیت ملاک‌های رایج انتخاب کتاب کودک برای والدین و کودکان در شهر مشهد. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۱۹ (۳)، ۳۴۳-۳۶۱.